

AGRÁRTERMÉKEK EREDETVÉDELME

- Az európai uniós oltalmi rendszerben a "pálinka" elnevezés kizárólag Magyarországon előállított termék, illetve Ausztria négy tartományában előállított barackpárlat esetében használható.
- Uniós oltalom alatt álló pálinkák: Pálinka, Törkölypálinka, Békési Szilvapálinka, Gönci Barackpálinka, Kecskeméti Barackpálinka, Szabolcsi Almapálinka, Szatmári Szilvapálinka, Újfehértói meggypálinka.
- Romániában készült "Pălincă" szeszes ital szintén rendelkezik uniós oltalommal.
- Nemzeti oltalom alatt álló pálinkák: Göcseji körte-pálinka, Pannonthalmi törkölypálinka, Nagykunsági szilvapálinka, Nagykunsági birs-pálinka, Vasi vadkörte-pálinka.
- A borászatban használatos, uniós védelmet élvező, magyar "hagyományos kifejezések": aszú (3)(4)(5)(6) puttonyos, aszúeszencia, bikavér, eszencia, fordítás, késői szüretelésű bor, védett eredetű bor, muzeális bor, siller, szamorodni, válogatott szüretelésű bor, minőségi bor, tájbor, másolás.
- Az Európai Unióban elismert és hazánkban is előállított magyar "hagyományos különleges termék" (HKT) a pozsonyi kifli.

Az Infojegyzet az agrártermékek eredetvédelmét mutatja be, ismeretve a párhuzamosan működő hazai, uniós és nemzetközi eredetvédelmi rendszerek szabályozását, különböző terméktípusokra lebontva.

A földrajzi eredetvédelemnek kiemelkedő szerep jut a **biológiai sokféleség (biodiverzitás)** és a földrajzi területhez köthető **tradíciók megőrzésében**. [Magyarország Alaptörvénye](#) értelmében a biológiai sokféleség a nemzet közös örökségét képezi.

Az örökség fenntartásában játszik szerepet az **eredetvédelem, amely a szellemitulajdon-jog körébe sorolható**. A szellemitulajdon-jog feladata az emberi alkotótevékenység védelme, valamint annak biztosítása, hogy a jogosultak megfelelő anyagi és erkölcsi elismerésben részesüljenek. A szellemitulajdon-jognak két nagy ága alakult ki: a szerzői jogok és az iparjogvédelem. **A földrajzi eredetvédelem az utóbbihoz, vagyis az iparjog területéhez tartozik** (iparjogvédelmi oltalmi formákról bővebben: [Infojegyzet 2017/61](#)).

A **földrajziárjelző-oltalom gyűjtőfogalom**, azokban az esetekben kerül előtérbe, amikor a **termék minősége és a származási terület között egyértelmű kapcsolat van, a kapcsolatból eredő – jellemzően geográfiai eredetre utaló – árjelző pedig többletértéket ad a terméknek. Az oltalmazott termék jogi és intézményi védelme minőségi garanciát nyújt a fogyasztónak. Ez a típusú oltalom minden esetben kollektív jogosultságot biztosít, vagyis az adott földrajzi területen – a rendelkezések betartása mellett – valamennyi előállító jogosult a használatára. Ebből adódóan az oltalomnak nincs időbeli korlátja, átruházása sem lehetséges.**

A mezőgazdasági termékek oltalmi rendszere igen összetett. A szakirodalom az **oltalmazott termékek** esetében négy kategóriát különböztet meg:

1. mezőgazdasági termékek és élelmiszerek;
2. szőlészeti, borászati termékek és ízesített borok;
3. szeszes italok;
4. nem-mezőgazdasági (ipari) termékek.

A termékeket három, egymással párhuzamosan működő *oltalmi rendszerek* minősíti: **I. nemzeti, II. uniós (közösségi) és III. nemzetközi.** Az említett három oltalmi rendszer elterő fogalmakat alkalmaz, a védelem alatt álló termékek sem feltétlenül azonosak ([SZTNH, é.n.](#)).

I. NEMZETI EREDETVÉDELEM

A hazai jogrendszerben a védjegyek és a földrajzi árujelzők eredetvédelmét az [1997. évi XI. törvény](#) (Vt.) biztosítja. A jogszabály a **földrajziárujelző-oltalomnak két fajtáját különbözteti el: a földrajzi jelzót és az eredetmegjelölést.**

A két elnevezésben közös, hogy a termék származása mindkét esetben egy adott geográfiai területhez (táj, helység, néhány esetben ország) köthető. Ezzel szemben különbség, hogy az árura jellemző különleges minőség, hírnév vagy egyéb karakteres tulajdonság a földrajzi jelző esetében a földrajzi származásra vezethető vissza, az eredetmegjelölés esetében a természeti és az emberi tényezők együttes hatása a döntő.

További lényeges különbség, hogy amíg a földrajzi jelzónél az adott területen termelt, feldolgozott vagy előállított termék kaphat oltalmat, addig az eredetmegjelölésnél az oltalom abban az esetben alkalmazható, ha a fenti három kritérium egyszerre érvényesül.

A védelem **lajstromozással keletkezik**, vagyis hatósági nyilvántartásba vétellel.

A nemzeti oltalmi rendszer az alábbi módon épül fel a négy terméktípustól ([SZTNH, é.n.](#)):

1. Mezőgazdasági termékek és élelmiszerek esetében nemzeti oltalom nem tartható fenn az uniós tagállamokban, kizárólag a közösségi rendszer szabályozása érvényes.

Az uniós oltalom megszerzésének feltétele a **termékleírások** elkészítése. A hazai hagyományos és tájjellegű mezőgazdasági termékek összeírása 1998-ban kezdődött, a **program** eredményeképpen született meg a [Hagyományok-Ízek-Régiók \(HÍR\) gyűjtemény](#). A 2000-ben lezárt kötet 300 hazai terméket ismert meg az olvasóval, az összeállítás bővítése időközben újraindult. Az **elfogadott termékleírások az uniós védelem kérelmezéséhez** nyújtanak alapot ([eredetvedelem.kormany.hu](#)). Az **iparjogvédelem másik formája a védjegy**, amelynek célja, hogy vizuális megkülönböztetéssel segítse a fogyasztókat a tájékozódásban. Az agártárcaért felelős minisztérium 2002-ben jegyeztette be a **HÍR védjegyet, a használati jog pályázati úton nyerhető el.**

Fontos szerep jut az oltalmi rendszer működtetésében a **Magyar Eredetvédelmi Tanácsnak (MET)**, amely véleményező szereppel rendelkezik ([1374/2013. Korm. határozat](#)).

2. A szőlészeti, borászati termékek és ízesített borok nem részesülhetnek nemzeti eredetvédelemben, az uniós rendszer kizárólagosságot élvez.

Az uniós elvek végrehajtását és a hazai szabályozást biztosító **jogi háttér** szerteágazó, a Vt. mellett a két legfontosabb jogszabály a szőlőtermesztésről és borgazdálkodásról szóló [2004. évi XVIII. törvény](#) és a hegyközségekről szóló [2012. évi CCXIX. törvény](#).

A hazai oltalmi rendszerben fontos szerepet tölt be a [Bor Eredetvédelmi Tanács](#), amely javaslattevő **jogkörrel bír az eredetvédelméről érintő eljárások során.** Az uniós oltalommal rendelkező borok érzékszervi bírálatát a helyi borbíráló bizottságok, azok hiányában a [NÉBIH](#) végzi, a földrajzi jelző nélküli borok vizsgálatát az Országos Borszakértő Bizottság ([OBB](#)) bonyolítja ([127/2009. FVM rendelet](#)).

A magyar bor népszerűsítését, értékesítésének támogatását a [Nemzeti Borkiválóság Program](#) vállalja fel.

3. A szeszes italok szabályozásánál a nemzeti és az uniós oltalmi rendszer párhuzamosan működik. A nemzeti oltalomra a Vt. mellett a [158/2009. Kormányrendelet](#) szabályai a mérvadóak, amelyek értelmében az uniós oltalom megszerzésének előfeltétele a nemzeti lajstromba vétel. Jelenleg a **nemzeti oltalommal rendelkező pálinkák száma négy** ([eredetvedelem.kormany.hu](#)).

A MET a szeszes italok esetében is javaslattevő szereppel bír az eredetvédelmi eljárásokban. A földrajziárjelző-oltalommal rendelkező pálinkák minőségi követelményeit a [Pálinka Nemzeti Tanács](#) vizsgálja (2008. évi LXXIII. törvény), a pálinka és a törkölypálinka hazai népszerűsítését a [Nemzeti Pálinkakiválóság Program](#) karolja fel.

4. Nem-mezőgazdasági (ipari) termékek esetében sui generis rendszer működik. A sui generis rendszer sajátossága, hogy önálló, atipikus megoldások születnek az eredetvédelmi eljárásokban. Bizonyos esetekben a védjegyek egy különleges fajtája, az **együttes védjegy használata a jellemző**.

II. UNIÓS EREDETVEDELEM

Az uniós oltalmi rendszer az alábbi módon szabályozza a négy terméktípus eredetjelölését:

1. **A mezőgazdasági termékek és élelmiszerek oltalma az uniós tagállamok számára egységes.** Az oltalmi rendszer alapja az [1151/2012/EU rendelet](#), amely a következő minősítési rendszert állította fel:

1. 1. **Oltalom alatt álló eredet-megjelölnél (OEM)** a termelés, a feldolgozás és az előállítás **összes lépése** egy adott földrajzi területen zajlik. Jelenleg **hat magyar termék** található ebben a minőségi alrendszerben, valamint egy termék oltalomszerzése folyamatban van.

1. 2. **Oltalom alatt álló földrajzi jelző (OFJ)** esetében a termelés, a feldolgozás vagy az előállítás **egyik szakasza** kapcsolódik egy adott földrajzi területhez. OFJ minősítéssel **nyolc hazai élelmiszer** rendelkezik (egy módosítás folyamatban), illetve **egy elismertetése zajlik**.

Forrás: [Infoszolg/Door adatbázis](#)

1. 3. **Hagyományos különleges termékeknel (HKT)** nem feltétel, hogy az előállítás kötődjön a kialakulás földrajzi területéhez, a termék **bármelyik uniós tagállamban előállítható** az előírások betartása mellett. HKT tanúsítványt **egy magyar termék** kapott, további **egy termék felvételi kérelme zajlik**.

Az uniós oltalommal rendelkező élelmiszerek teljes listáját a [DOOR](#) adatbázis tartalmazza.

2. **A szőlészeti, borászati termékek és az ízesített borok eredetvédelme szintén egységes a tagállamokban.** A kérdést szabályozó legfontosabb rendelet a borok esetében a [1308/2013/EU](#), az ízesített boroknál a [251/2014/EU](#) rendelet. A **borok** minősítési rendszere megegyezik a mezőgazdasági termékeknel bemutatott **OEM és OFJ elnevezésekkel**, az **ízesített borászati termékek** esetében kizárólag az **OFJ kifejezés** az elfogadott.

Az [E-Bacchus](#) adatbázis összegzi az Unió területén oltalommal rendelkező borokat, beleértve a nem uniós országokból származó termékeket is. **Magyar borok esetében ötvennégy elnevezés rendelkezik OEM, nyolc pedig OFJ minősítéssel.** Az előforduló névismétlések miatt – pl.: Bükk, Bükki –, az oltalommal rendelkező földrajzi területek száma kevesebb. **Hazai eredetű ízesített bor nem rendelkezik uniós oltalommal.** A borászatban használt **hagyományos kifejezések** ugyancsak uniós védettséget élveznek, az E-Bacchus adatbázisban **tizennégy magyarországi oltalmazott kifejezés** szerepel.

3. **A szeszes italok szabályozásánál az uniós oltalom feltétele a nemzeti védettség megléte.** Az oltalom jogi kereteit a [110/2008/EK](#)

[rendelet](#) határozza meg, amely **egységesen egyfajta minősítést ismer el, a földrajzi árujelzőt (OFJ).**

Az [E-Spirit-Drinks](#) uniós adatbázis **nyolc magyar szeszes ital** nevét tartalmazza, további **négy folyamatban lévő termék** mellett. Valamennyi pálinka, illetve törkölypálinka.

4. **Nem-mezőgazdasági (ipari) termékek esetében nincs egységes uniós oltalom.**

III. NEMZETKÖZI EREDETVÉDELEM

A földrajzi árujelzők nemzetközi szabályozását **multilaterális és kétoldalú megállapodások** jelentik.

A többoldalú megállapodások közé tartozik az 1883-ban keltezett [Párizsi Uniós Egyezmény](#), az iparjog alapküldmentuma. Az 1891-es [Madridi Megállapodás](#) a hamis és a megtévesztő jelzések ellen lép fel, a [Lisszaboni Megállapodás](#) az eredetvédelem területén hozott nemzetközi egyességet, a [TRIPS-megállapodás](#) a szellemi tulajdon-jog kereskedelmét szabályozza.

A kétoldalú megállapodások szerteágazóak, jelentőségük szimbolizálható a **Tokaj név használatát érintő egyezményekkel**: Magyarország és az Európai Közösség között létrejött 1993-as megállapodás értelmében Franciaország és Olaszország lemondott a név használatáról; az EK és harmadik országok között született további megállapodások ugyancsak szűkítették a felhasználás körét ([Tarjányi, 2017](#)).

Források:

- Eredetvédelemért felelős Helyettes Államtitkárság [honlapja](#)
- Európai Unió területén oltalmat élvező termékek adatbázisai: [DOOR](#) – mezőgazdasági termékek és élelmiszerek, [E-Bacchus](#) – borok, [E-Spirit-Drinks](#) – szeszes italok
- Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala: [Földrajziárujelző-oltalom](#)
- Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala: [A földrajzi árujelzők oltalma](#). é. n.
- Tarjányi Petra: [A földrajzi árujelzők joga, különös tekintettel az Európai Bíróság gyakorlatára](#) – In.: Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2017. év, 2 szám.

Készítette: Simsa Tünde
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486